

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 4 Sayı: 16 Volume: 4 Issue: 16
Kış 2011 Winter 2011

**MARDİN SÜRYANİLERİNE AİT SÜRYANİ HARFLERİYLE YAZILMIŞ BİRKAÇ TÜRKÇE
METİN ÜZERİNE**
*FOR SEVERAL TURKISH TEXT WRITTEN IN SYRIAN LETTERS BELONGING TO SYRIAN
FROM MARDIN*

Mehmet HAZAR*
Abdullah ÖZMEN

Özet

Türkiye'nin Mardin vilayetinde Süryaniler yaşamaktadır. Bu Süryaniler, Süryani harfleriyle Türkçe de yazmaktadırlar. Bu makalede Süryani harfleriyle Türkçe yazılan iki kıtalık bir şiir ve on satırlık bir dua incelenmiştir. Böylece araştırmacıların bu konuya dikkati çekilmek istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mardin, Süryani, Süryani alfabesi, Türk alfabeleri, Türkçe metin.

Abstract

Syrian from Mardin have been living. . They have been writing their text in Turkish by using Syrian letters. In this article apoem with two verses and a ten-lined pray written in Turkish with Syrian alphabet have been revised. It has been expected to attract the attention of the people who involve in this subject.

Key Words: Mardin, Syrian, The Alphabet of Syrian, Turkish Alphabets, Turkish Text.

0. GİRİŞ

Türk dili büyük bir coğrafyaya yayılan gül bahçesi gibi rengârenk çiçeklerini açmıştır. Tarihin yollarına farklı alfabelerin tezgâhında dokunan Türkçe kilimler serildi. İlk resmî Türk yazısı Köktürk işaretlerinden Latin harflerine kadar birçok yazı sistemi Türk dili için kullanıldı (User, 2006: 8). Bu yazı sistemlerinden biri de Süryanî alfabesidir. Daha önce Süryani harflerinin değişik Türk yurtlarında Türkçenin yazımında kullanıldığı bilinmektedir (Tekin, 1997: 68-71). Bölgede görev yaparken “acaba Mardin’de yaşayan Süryani vatandaşlarımız kendi alfabeleriyle Türkçe yazmışlar mıdır?” diye düşünüp araştırdığımda aşağıda verilen iki kıtalık şiir elime geçti.¹ Biz de bu metinleri tanıtmak istedik. Süryaniler hakkında kısa bir bilgiden sonra metin (iki kıtalık Süryani harfli Türkçe yazılmış şiir ve bir dua) aşağıdaki gibi değerlendirildi.

* Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, mhazar@nevsehir.edu.tr

¹ Mardin’de ikâmet eden ve bu çalışmaya emeği geçen (Dicle Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okuyan öğrencim) *Abdullah Özmen* – ki o zaman (2007) ben de orada Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Özbek Türkçesi ve Kazak Türkçesi dersleri sorumlusu öğretim görevlisi idim – ve şimdilik 13 tane ilmi eser müellifi olan Mardin Kırklar Kilisesi Horiyeiskoposu (Baş Papazı) *Gabriel Akyüz* vasıtasıyla metne ulaştım ve metnin okunuşunu Gabriel Akyüz’e teyit ettirdim.

1. Süryaniler

Süryaniler konusunda Türkiye'de akademisyenler tarafından değerli çalışmalar yapılmıştır.²

1.1. Süryani Tarihine Kısa Bir Bakış

Süryaniler Sami ırkına mensup olup öteden beri Mezopotamya'yı kendilerine yurt edinmişlerdir. Mezopotamya'da geçirilen bu süreç Hristiyanlık öncesi ve sonrası diye iki dilime ayrılır. Hristiyanlığın kabulüne kadar Süryaniler, aynı zamanda ilk dinleri olan Putperestlik inancını sürdürmüşlerdir. Bu inancın gereği olarak güneşe, aya ve yıldızlara tapmışlardır. Bu da astrolojinin çok gelişmesine neden olmuştur. Astrolojinin yanı sıra bu dönemde yazı, kentleşme, geometri, aritmetik ve hukuk sistemi de gelişmeye başlamıştır. Süryaniler, en büyük zafiyetleri olarak Hristiyanlığı kabul ettiklerinde bütün eserleri yakmış olmalarını kabul ederler. Bu zafiyetin yanı sıra Hristiyanlığı kabul eden Süryaniler; müze, kütüphane gibi çalışmalarını Dünya kültüründe hatırı sayılır bir yer edinmişlerdir.

Hristiyanlık dönemi Süryaniler için çok önemlidir. Çünkü Hristiyanlığı kabul eden ilk topluluğun Süryaniler olduğu iddia edilmektedir. Süryaniler Hristiyanlığı kabul ettiklerinde Mezopotamya'da altı kraliyet olarak varlıklarına devam etmişlerdir. Bunlar; Urfa'da Urho, Suriye'de Tedmur, Ürdün'de Petra, Irak'ta Hidyah, Kersluğ ve Hesra'dır. Bunlardan 'mucize' anlamına gelen Tetmur'un kalıntıları çok önemlidir. Hidyab, Erbil'in; Kersluğ, Kerkük'ün Süryani dilindeki karşılığıdır. Hesra ise 'gurur' demektir. Bu kraliyetler üçüncü yüzyıla kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Irak'taki Perslerle birleşerek Part İmparatorluğu'nu yıkmışlardır. Zamanla güçlenen Persler, bu Süryani kraliyetlerini ortadan kaldırmışlardır. Diğer Süryani kraliyetlerini de benzer yöntemlerle Romalılar son vermişlerdir.

Süryaniler, Hristiyanlığın ilk reformlarını yapmışlardır. Kudüs'te M. S. 50 yılından önce ilk ayin Süryanice tertiplenmiştir. İlk İncil Urfa'da M. S. 175 yılında Yunancadan Süryaniceye çevrilmiştir. M. S. 3. yüzyılda İncil'in ilk ezgisini Süryaniler yapmıştır. Altıncı yüzyıl başlarında ilk kadın korosunun kilisede terennüm etmesine de Süryaniler izin vermiştir. Bunun yanında ilimle de uğraşmışlardır. İlk ilahiyat fakültelerini Urfa, Medain,³ Nusaybin, Antakya v.b. yerlerde kurmuşlardır. M. S. 12. yüzyıla kadar elliye yakın üniversite kurulduğu iddia edilmektedir. Zaten Süryanilerin en önemli özeliği de ilimle uğraşıp din ve siyaseti birbirinden ayırmış olmalarıdır. Tıpkı Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan Hristiyanlar gibi İncil'in emrini yerine getirmek için çatısı altında yaşamlarını sürdürdükleri devletlere itaat etmişlerdir (Akyüz, 2005: 1-469).

Süryani dilini bütün Hristiyanlık âlemi kutsal sayar. Çünkü Meryem Ana, Hz. İsa ve eşi İsa'nın konuştuğu dilin Süryanice olduğu ileri sürülmektedir. Bunun yanı sıra inanışlarına göre Âdem, Havva ve melekler de Süryanice konuşmuşlardır. Gerek ilmi gerekse de dini eserleriyle Süryanice, bilime katkı sağlamıştır. Dünyada Süryani toplumunun on iki milyona yakın mensubu vardır. Bunun yirmi bini Türkiye'de yaşamaktadır. Süryani dili ise iki ile üç milyon kişi arasında konuşulmaktadır. Türkiye'deki Süryanilerde bu sayı beş bine düşüyor ve yine ülkemizdeki Süryanilerden yaklaşık beş yüzü, yazı dilini de bilmektedir. Ülkemizdeki Süryanilerin on beş bini İstanbul'da yaşamaktadır. Diğer beş bini de başta Mardin olmak üzere Urfa, Diyarbakır, Adıyaman ve Elazığ gibi Güneydoğu Anadolu bölgemizde yaşamaktadırlar.⁴

² Cebrail Aydın (1964). *Tarihte Süryaniler*, İstanbul: Sarılar Matbaası; Aiziz Günel (1970). *Türk Süryaniler Tarihi*, Diyarbakır; DALAPÖNÜ, Hana Dalapönü (1972). *Tarihte Mardin*, (Çeviren: Cebrail Aydın, Orjinal Adı: "Itr-el Nardin Fi Tarih Mardin") İstanbul; Yavuz Ercan (1972). *Osmanlı İmparatorluğunda Yaşayan Müslüman Olmayan Halkın Hukuki ve İktisadi Durumu 1300-1600*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: AÜDTCF; Mehmet Çelik (1987). *Süryani Kilisesi Tarihi I*, İstanbul: Yaylacık Matbaası; Meliha Aktok Kaşgarlı (1991). *Mardin Yöresi Halkında Türko Semitler*, Kayseri: Erciye Üniversitesi yayınları; Nejat Göyünç (1991). *XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı*, Ankara: TTK Basımevi; Aziz Koluman (2001). *Ortadoğu'da Süryaniik, Dini Sosyal ve Kültürel Hayat*, İstanbul: Asam yayınevi, İstanbul; İbrahim Özcoşar [Hazırlayan] (2007). *Makalelerle Mardin I-II-II-IV*, Mardin İstanbul: Tarihi İhtisas Kütüphanesi yayınları.

³ Medain: Irak'ta, o dönemde İran'ın başkenti olan yer.

⁴ Ayrıca bk. <http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/Suryanice>: "Modern Süryanice'nin birçok yerel lehçeleri vardır: Yakubi Süryanilerce konuşulan Modern Batı Süryani lehçesidir. Suriye, [Lübnan] ve göçlerle bazı Avrupa Ülkelerinde, Amerika kıtasında ve Avustralya'da 70.000 kişi tarafından konuşulmaktadır. Mlahsö, Diyarbakır'da bu dili konuşabilen son kişi idi; 1998 yılında öldükten sonra kullanıcısı kalmamıştır. Kelime yapısı bakımından Klasik Süryanice'ye Turoyo'dan daha yakındır. Asuri Hristiyanlarınca konuşulan Modern Doğu Süryani Lehçesidir. 210.000 kişi tarafından Irak, Suriye, Türkiye, Kıbrıs, Ermenistan, Gürcistan, Azerbaycan, Lübnan Avrupa Ülkeleri, Amerika ve Kanada'da konuşulur. Yeni Doğu Keldanicesi: Keldaniler tarafından kullanılan Modern Doğu Süryani Lehçesidir. İran, Irak, Türkiye, Suriye, Lübnan Avrupa Ülkeleri, Amerika ve Kanada'da 206.000 kişi tarafından konuşulur. Bu dili konuşanlar ile Surit konuşanlar rahatlıkla anlaşabilirler. Hertvin: Siirt civarında 1.000 kadar kişi tarafından konuşulur Surit'e yakın bir lehçedir. Süryani lehçelerini konuşanlar hızlı şekilde azaldığından ciddi bir yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır."

1.2. Mardin Süryanilerinin Türklerle Resmi İlişkilerine Kısa Bir Bakış

Mor Abay Manastırı'nın kitabesine göre 1256 yılında Artukoğulları sultanlarından Necmeddin döneminde Süryaniler üzerinde Türklerin hâkimiyet kurduğu anlaşılmaktadır. 1517 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesine tam hâkimiyetini sağlayan Osmanlılar döneminde Süryanilerin durumu düzelmeye başlamıştır. Süryaniler Osmanlılara sâdik bir tebaa olarak bilinmişlerdir. Osmanlı Devleti ayakta kaldığı sürece destekleyeceklerini patrikleri tarafından ifade edilmiştir. Süryaniler, Lozan Antlaşmasıyla Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde mezheplerinin gereğini serbestçe yerlerine getirmişlerdir. Fevzi Paşa'nın 1930 yılında Deyrulzafaran Manastırını ziyaretinden de anlaşılacağı üzere Türkiye Cumhuriyeti, Süryani vatandaşlarıyla üst seviyede ilgilenmiştir. Süryaniler, ulu önder Atatürk'ün getirmiş olduğu medeni kanununun ilkelerini ve inkılâplarını tereddütsüz bir şekilde uygulamışlardır. Mardin'de kurulmakta olan Mardin Artuklu Üniversitesi geliştikçe Süryani araştırmaları da ilerleyecektir (Akyüz, 2005: 435-458).

2. SÜRYANİ ALFABESİ

Süryani Alfabesi sağdan sola doğru yazılır ve 22 ünsüz olan işaretten oluşur. Alaf ('), w, y harfleri ünlüleri göstermek için kullanılır. Harfler Arap alfabesindeki⁵ gibi bitştirildiğinden, bu harflerin başta, sonda ve ortada yazılışları farklıdır (Tekin, 1997: 68). Modern Süryaniceye birçok Türkçe kelime eklenmiştir. Bu Türkçe kelimeler de ayrı bir araştırma konusudur.

Süryani alfabesinin gelişmesinde sırasıyla Samiri, Tedmur, Nabti, Babil, Estrangeli, Gavonoyo, Serto, Melkoyto, Nasturi-Keldani ve Gerşuni yazıları önemli bir yere haizdir. Osmanlı Türkçesini *Gerşuni* yazısıyla kullanmışlardır (Akyüz, 2005: 62).

3. SÜRYANİ EDEBİYATI ÜZERİNE KISA BİR DEĞERLENDİRME

Yirminci yüzyılda yirmiye yakın şair yetiştiren Süryani Edebiyatının başlangıcı M. Ö. 704-681 yılları arasında eser veren Asur Kralı Senharib'in veziri ve başdanışmanı olan filozof Ahikar'a ulaşmaktadır. Süryaniler arasında şairlik, şiir ölçüsünün düzgünlüğünü ve zayıflığını belirten bir sanatkârlık olarak değerlendirilmektedir. Süryani şairinin yeteneği; ölçüm vasıtasıyla güzel ve düzgün sözlerin düzenlenmesi ve bu sözlerin eş anlamlı kelimelerle uyumlu şekilde kullanmasıyla ölçülür (Akyüz, 2005: 162-169).

4. SÜRYANİ HARFLİ TÜRKÇE BİRKAÇ METİN

Türk boylarında eskiden beri Hristiyanlığa ait metinlere, kiliselerde okunan Türkçe ilahilere⁶ biz de Mardin'de bulunan ve okunan Süryani harfleriyle yazılmış şiirleri ve Hristiyanlığa ait kutsal bir duayı eklemek istedik.

4.1. Süryani Harfli İki Kıtalık Bir Şiir

Gabriel Akyüz'ün elinde bulunan iki kıtalık Süryani harfli Türkçe şiirde de "*Sende doğdum sende ölmek isterim ey vatanım! Eyerim 'arz-ı türâbında gömülsün bu tenim...*" mısralarının sahibi, Diyarbakır âşığı, 'memleketin tanımadığı aydın'⁷ *melfono* (öğretmen) Şair Naum Faik'in⁸ şiiri Türkçeye uyarlamada ne kadar mahir olduğu görülmektedir.⁹ Bize Nef'î'nin "Esdî nesîm-i nev-bahâr, açıldı güller subh dem / Açsın bizim de gönümüz sâkî, meded sun câm-ı Cem." beytini hatırlatmaktadır.

⁵ "Türkler, Arap, İbrani, Süryani yazılarını kullanarak Türkçe yazamazlar. Çünkü bu yazılar, Türklerin konuşmalarındaki bütün sesleri yetkin bir seçiklikle gösteremezler. Bu yazıların doğası, Türk dilinin doğasına uymuyor." Bk. ÖZAKINCI, Cengiz Özakıncı (2000). "Dil ve Din (Kitabın Sonuç Kısmı)", *Dünden Bugüne Türklerde Dil ve Din*, İstanbul: Otopsi yayınları, 608 s.

⁶ Recep Albayrak Hocaloğlu (1998). *Türkmen ve Asur Kiliselerinde Okunan Türkçe İlahi Metinleri*, Ankara:TKAE yayınları; Mehmet Ölmez (2007). "Süryani Harfli Eski Uygurca Bir Tıp Metni", <http://turkoloji.cu.edu.tr>, makale sıra no.: 23.

⁷ Elif Görgü (2008). "Memleketin Tanımadığı Aydın: Naum Faik", *Evrensel Gazetesi*, 05.02.2008.

⁸ Naum Faik (1868 Diyarbakır – 1930 Amerika), bk. Murat Fuat Çıkkı (2004), *Naum Faik ve Süryani Rönesansı*, İstanbul: Belge Yayınları, İstanbul. [Editörlüğünü Ragıp Zarakoğlu'nun yaptığı Belge Yayınları 1998 Frankfurt Fuarında ilk kez verilen Uluslararası Yayıncılar Birliğinin *Düşünce Özgürlüğü Ödülü* sahibi oldu.].

⁹ Suruçlu Mor Yakup tarafından Süryanice söylenen bu şiir 12 heceli olup; Diyarbakırlı Süryani şair Naum Faik tarafından Osmanlı Türkçesine 15 heceli şekilde tercüme edilmiştir. Bu şiir Cebur Boyacı'nın sahibi olduğu *İntibah Ceridesi*'nde 1910 yılında çıkardığı gazetede neşredilmiştir. Yukarıdaki iki kıta Gabriyel Akyüz'ün elinde bulunan nüshanın 22. sayfasından alınmıştır.

اے گلے خجما مکارہ سجا ہے لایا مہیا دینا جاو
ہاں او لاکھ اوزا امدوم ایا او املہ جاو
خدا عتیق ہے میری حال سے تیرے نام سے بلجاو
ہے جیبتا ابھینجہ جہ خجما سے تیرے نام

ہے جیبتا لاکھ اہ کلام سدا ایا خدا خجما
امدوم تیرے حیات ایا اہ کلام تیرے حیات
سدا املہ ام لاکھ و ملک املہ و عتیق
آدمی تیرے اہنر تیرے و جیبتا تیرے خجما

Okunuşu:

İşte geldi mâh-ı nîsân kıldı mahzûnları şâd
Kalbi zâr-ı lillâh zârı etti ezhâr ile şâd
Gül-i serhan toyudur¹⁰ kalmayacak kimse nâ-şâd
Hep çiçekler edecek bu güveyi yâra küşâd

Hem çiçekler lâbis olmuş huliyyât-i gûne çün
Zemherinin şiddetinden azâd olmuştur bugün
Bülbül-i müştâkîn açılmış dili eyler düğün
Akıdır eşk sürür çeşm-i nâmundan gülgün¹¹

Nesre çevrilişi:

“İşte Nisan ayı geldi, mahzunları şad etti. Kalbi Allah diye inleyenleri çiçekleriyle mutlu etti. Kozalı gül düğünüdür, kimse mutsuz kalmayacak. Bütün bu çiçekler güveyi¹² (serhanı ‘kurtçuğu’ veya damadı) sevgili için açacak.”

“Çiçekler de rengârenk ziynetlerini giyinmiştir. Bugün (bütün çiçekler) karakışın şiddetinden kurtulmuştur. Özlem dolu bülbüllerin dili açılmış, düğün yapıyor. Meşhur gözlerinden gül rengine (Şîrîn’in doru atı gibi) sürerek [kırmızımı görünen] gözyaşı akıtır.”¹³

¹⁰ “Twydr” işaretlerinden oluşmaktadır, biz *toyudur* şeklinde okumayı tercih ettik.

¹¹ Son mısradaki Süryani harfleriyle Türkçeye tercüme edilirken hece ölçüsüne uyulmamıştır.

¹² Tevriyeli kullanılmış bir kelimedir.

4.2. Süryani Harfli Yazılmış Bir Türkçe Dua

Ekteki metin 8.12.2007 tarihinde Mardin Kırklar Kilisesi Horiepiskopos'u (Başpapaz'ı) Gabriel Akyüz tarafından Süryani harfleriyle Türkçe olarak kaleme alınmıştır. Aşağıda satır esaslı okunuşu verilen bu metin tüm Hristiyan dünyasının kutsal saydığı "Rabbanî Duası"dır.

Rabbanî Dua

1. *Ey göklerde olan babamız,*
2. *Adın kutlu olsun,*
3. *Melekûtun gelsin.*
4. *Gökte olduğu gibi yerde de senin isteğın olsun.*
5. *Gerekli ekmeğimizi bize bugün ver*
6. *ve suçularımızı bağışladığımız gibi bizim suçlarımızı da bağışla*
7. *ve bizi denemeye sokma,*
8. *ancak bizi kötüden kurtar.*
9. *Çünkü, melekût, kudret ve izzet sonsuz olarak senin.*
10. *Amin.*

SONUÇ

Süryani yazısıyla verilen Türkçe eserler üzerine yapılmış çalışmalara biz de küçük bir katkı yapmış olduğumuzu düşünüyoruz. Dil bilimcilerin, edebiyat tarihçilerinin ve tahlilcilerinin, iki dilli çalışmalar¹⁴ üzerine yönelmek isteyenlerin dikkatini bu sahaya çekeceğimizi ümit etmekteyiz.

Bizim için bu çalışma Süryani araştırmalarımıza bir başlangıç oldu. Türkçe her alfabeyle yaşayabilecek bir özelliğe sahip olduğunu ispatlamış ender dillerden biridir. Türkçenin değişik alfabelerle verdiği eserlerini Türk Latin alfabesiyle Türkiye Türkçesine kazandırmalıyız. Türkçe her bahçede açan yediverenler gibidir. Türkçe, konuşulduğu her vatani gülistana çevirir. Türkçe "değindiği toprağı yurtlaştıran" bir dildir (Dündar, 2004: 2). Türk, Süryani hangi ırk ve mezhepten olursa olsun, Türkçenin konuşulduğu yer anlamına gelen Türkiye'de ortak dil olarak Türkçeyle konuşulur ve anlaşılır.

KELİMELERİN METİNDEKİ ANLAMLARI

'arz: Yeryüzü, toprak.

azâd: Kurtulmuş, serbest olan, bağımsız.

çeşm: Göz.

eşk: Göz yaşı.

ezhâr: Çiçekler.

gâne: Rengârenk, türlü türlü.

gülgûn: Gül rengli, pembe.

huliyât: Altın, yakut, zümrüt, gümüş, pırlanta gibi zinet eşyaları.

küşâd: açma, açılış.

lâbis: Giyen, giymiş.

¹³ Ezhâr ile çiçek, serhan il güve, mahzûn ile zâr, küşâd ile açılma, toy ile düğün, mâh-ı nısân ile zemheri(nin sonu) gibi kelimelerin tenasüp içerisinde birbirlerini hatırlatırcasına nöbetleşe kullanımı da dikkat çekmektedir. Haliyle kelimeler arasında tezat da vardır. Gülgûn "Şîrin'in bindiği açık doru at" mazmunu ile Ferhâd ile Şîrin efsânesine telmih (hatırlatma) yapılmaktadır (Onay, 1996: 231). Eski mazmunların yanında serhan veya güve gibi yeni mazmunlar da kullanılarak şiirde yeni imajlar oluşturulmaya çalışılmıştır diye de düşünülebilir. Doru atı sürürcesine gözden kan revân yaş akıtmak ile mübağala yapılmak istenmiş de olunabilir.

¹⁴ İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. İlhan Erdem'in iki dillilik konusunda Mardin Süryanileri üzerine bir anket çalışması planladığını biliyorum. Mardin'de Süryaniler hem çocuklarına Türkçe hem de Süryanicce öğretmektedirler. Günlük hayatlarında her iki dili de kullanıyorlar.

lillâh: Allah için.

izzet: 'izzet, yücelik, ululuk.

kudret: Allah'ın sonsuz gücü.

mâh: Ay, kamer.

mahzûn: Hüzünlü.

melekût: Hükümdarlık, saltanat.

müştâkîn: Özleyenler.

nâm: Ün, lakap.

nâ-şâd: Mutsuz.

serhân: Ar. 'kurt, canavar'; bitki üzerindeki kurt, kurtçuk.

türâb: Toprak.

yâr: Dost, sevgili.

zâr: İnleyen.

zemheri: *zemherîr*, gün dönümünden sonraki soğuklar (22 Aralık-31 Ocak), karakış.

KAYNAKÇA

AKYÜZ, Gabriel (2005). *Tüm Yönleriyle Süryaniler*, Mardin: Mardin Anadolu Ofset, 469 s.

DİLÇİN, Cem (1983). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: TDK yayınları, 531 s.

DÜNDAR, Ali (2004). "Değindiği Toprağı Yurtlaştıran Dil: Türk Dili", *Aylık Türk Dili Dergisi*, (2004), İstanbul: Erdini Basım ve Yayınevi, Sayı: 101, s. 2.

ONAY, Ahmet Talât (1996). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, Ankara: MEB yayınları, 720 s.

TEKİN, Tallât (1997). *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı*, Ankara: Simurg yayınları, 136 s.

USER, Hatice Şirin (2006). *Başlangıcından Günümüze Türk Yazı Sistemleri*, Ankara: Akçağ yayınları, 406 s.

KAYNAK KİŞİLER

Mardin Kırklar Kilisesi Süryani Dili Öğretmeni: İsa Akyüz,

Mardin Kırklar Kilisesi Başpapazı: Gabriel Akyüz.